

Surevan kohtaaminen -hanke 2018–2021

LOPPURAPORTTI

Sisällysluettelo

1.	Taustaa	3
2.	Tavoite ja toimintamuodot	4
3.	Toiminta ja tuotokset	5
3.1.	Tutkimus- ja kokemustiedon kokoaminen ja jakaminen	5
3.1.1.	Verkkosivusto www.surevankohtaaminen.fi	5
3.1.2.	Muu materiaali ja viestintäkanavat	8
3.2.	Kokemusasiiantuntijatoiminta	10
3.2.1.	Kokemusasiiantuntijoiden koulutus	10
3.2.2.	Surujärjestöjen kokemusasiiantuntijat.....	14
3.2.3.	Kokemusasiiantuntijoiden pitämät puheenvuorot	16
3.2.4.	Tuki ja ohjaus kokemusasiiantuntijoille	21
4.	Muu toiminta.....	22
5.	Yhteenveto tuloksista	24
6.	Lopuksi	27

1. Taustaa

Vuosittain tuhannet suomalaiset kohtaavat läheisen äkillisen tai varhaisen kuoleman: lapsen tai nuoren kuolema koskettaa vuosittain noin. 500 perhettä, tuhannet työkäiset menettävät puolisonsa (vain avioliitossa leskeytyneet tilastoidaan) ja n. 1 800 menettää vanhempansa alaikäisenä. Itsemurhan kautta kuolee vuosittain n. 700–800 henkilöä ja henkirikoksen uhrina noin. 100 ihmistä. Perhemuotojen ja perhesuhteiden moninaistumisen myötä läheisen kuolemaa surraan myös monissa sellaisissa tilanteissa, jotka eivät näy tilastoissa. Läheisen kuolema varhaisella iällä niin sairauden, onnettomuuden, itsemurhan kuin henkirikoksenkin kautta on usein traumaattinen kokemus, johon tarvitaan monipuolista, sekä akuuttia että pitkäkestoista, apua ja tukea.

Neljän Surujärjestön (Huoma - Henkirikoksen uhrien läheiset ry, Käpy Lapsikuolemaperheet ry, Nuoret Lesket ry ja Surunauha ry) kerryttämän kokemustiedon sekä tutkimustiedon (mm. Aho AL, Terkamo-Moisio A.: Äkillisesti kuolleen henkilön läheisten tukeminen. Hoitosuositus.2018) perusteella Suomessa ei toistaiseksi ole tasavertaisia ja selkeitä toimintamalleja surevien tukemiseksi. Surevien tuen saanti vaihtelee niin alueittain kuin myös koetun menetyksen mukaan. Osa surevista saa kattavasti tukea, kun taas toisten saama tuki on pitkälti riippuvaista heidän omista voimavaroistaan. Usein surevien tukeminen myös rajoittuu pelkkään akuuttiin kriisityöhön, jota myös järjestetään hyvin eri tavoin eri puolilla ja joka on osalle surevista väijäämättä liian lyhytaikaista.

Ongelmaksi tuen saamisessa muodostuu usein se, ettei sureva itse tiedä tuen eri muodoista ja sitä tarjoavista tahoista. Avuntarjoajatkaan eivät aina ole tietoisia toistensa toiminnasta, ja ohjaus erilaisten tukimuotojen pariin on siksi haastavaa myös surevia työssään kohtaaville ammattilaisille. Vertaistuesta on myös tutkimusten mukaan (vrt. hoitosuositus) hyötyä läheisensä kuolemaa sureville, joten myös erimuotoisen vertaistuen pariin tulisi ohjautua aiempaa helpommin. Surevan kohtaaminen -hanke on neljän Surujärjestön yhteinen pyrkimys edistää surevien avun ja tuen saantia.

2. Tavoite ja toimintamuodot

Neljän surujärjestön yhteishankkeessa pyrittiin lisäämään ammattilaisten tietoa läheisen äkillistä ja ennen aikaista kuolemaa surevien kohtaamisesta, tukemisesta sekä tuen pariin ohjaamisesta valtakunnallisesti. Hanke oli neljävuotinen (2018–2021) ja sen toteuttajina olivat Huoma - Henkirikoksen uhrien läheiset ry, Käpy Lapsikuolemaperheet ry, Nuoret Lesket ry ja Surunauha ry. Ensimmäinen hankekausi oli 2018–2020, jonka jälkeen myönnettiin jatkorahoitus vuodelle 2021. Taustalla oli Käpy Lapsikuolemaperheet ry:n Kokemuskouluttajat-hankkeen (2015–2017) kehittämistyö. Käpy ry myös hallinnoi hanketta.

Hankkeen päätavoitteena oli ammattilaisten tiedon lisääminen ja alatavoitteina oli:

- kehittää tiedonjakoa surevien tukemisesta verkkosivuston avulla huomioiden eri perheenjäsenten kuolemat ja eri kuolinsyyt sekä monikulttuurisuus ja perheiden monimuotoisuus.
- kehittää Surujärjestöjen ammattilaisille ja sureville jakamaa tietoa tuottamalla uutta materiaalia ja kääntämällä materiaalia eri kielille.
- kehittää Surujärjestöjen ammattilaisille jakamaa tietoa kouluttamalla ja tukemalla toiminnassa vapaaehtoisia kokemusasiantuntijoita ja tarjoamalla heidän kokemuspuheenvuorojaan eri organisaatioille.

Hankkeen välittömänä kohderyhmänä olivat surevia työssään kohtaavat ammattilaiset ja alan opiskelijat. Kohderyhmään kuuluivat ensisijaisesti esim. sairaaloissa, terveyskeskuksissa, työterveyshuollossa, poliisi- ja pelastuslaitoksilla sekä seurakunnissa työskentelevät ammattilaiset. Lisäksi mahdollisuuksien mukaan kohderyhmään saattoi kuulua esim. opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa työskentelevät ammattilaiset. Käytännön toiminta koostui kahdesta osa-alueesta, joita olivat tutkimus- ja kokemustiedon kokoaminen ja jakaminen (verkkosivusto ja muu viestintä) sekä kokemusasiantuntijatoiminta. Hankkeen jakamassa tiedossa huomioitiin eri tietolähteet (mm. surevat, yhteistyökumppanit, tutkimukset) ja seuraavat teemat:

- Kohtaaminen ja vuorovaikutus ammattilaisten ja surevien välillä.
- Vertaistuen ja ammattilaisavun pariin ohjaaminen.
- Eri perheenjäsenten ja läheisten suru ja tukeminen, esim. lapset ja nuoret sisaruksen tai vanhemman kuollessa
- Kohtaaminen ja tukeminen huomioiden eri kuolinsyyt ja surujärjestöjen eri kohderyhmät.
- Kohtaaminen ja tukeminen huomioiden kulttuurinen moninaisuus ja perheiden monimuotoisuus.

Hankkeen käytännön toimintaa johti projektipäällikkö, jonka lisäksi työntekijäresurssina oli kokoaikainen viestintävastaava sekä osa-aikainen (50 %) hankesuunnittelija. Toimintavuosi 2020 vietiin loppuun pienemmällä työntekijäresurssilla viestintävastaavan siirtyessä tekemään hankkeelle 50 % työaikaa ja hankesuunnittelijan vaihdettua työpaikkaa. Toimintavuonna 2021 työntekijäresurssina oli kokoaikainen projektipäällikkö lokakuun loppuun asti (loppuvuoden osa-aikainen) ja kokoaikainen viestintävastaava. Hankkeen toimintaa ohjasi johtoryhmä, johon kuului hankkeen työntekijöiden lisäksi jokaisen taustajärjestön toiminnanjohtaja. Vuonna 2020 johtoryhmää täydennettiin ja jokaisen taustajärjestön oli mahdollisuus nimetä myös yksi luottamushenkilöstään johtoryhmään. Johtoryhmä kokoontui vuosittain 4–5 kertaa joko kasvokkain tai etäyhteyden välityksellä. Viimeisenä toimintavuonna 2021 hankkeen johtoryhmä kokoontui yhteensä kymmenen kertaa etäyhteyden välityksellä.

3. Toiminta ja tuotokset

3.1. Tutkimus- ja kokemustiedon kokoaminen ja jakaminen

3.1.1. Verkkosivusto www.surevankohtaaminen.fi

Hanke avasi toukokuussa 2018 verkkosivuston, johon hankkeen edetessä koottiin monipuolisesti tietoa surusta sekä surevan kohtaamisesta ja tukemisesta. Hankkeen viestintävastaava ylläpiti sivustoa ja vastasi sen sisällön tuottamisesta ja kehittämisestä. Verkkosivustolle tuotettiin tavoitteen mukaisesti ja määrälliset tavoitteet ylittäen uutta tekstisisältöä ja videomuotoista materiaalia. Sisältö rakennettiin siten, että se perustuu tutkimustietoon, Surujärjestöjen ja yhteistyökumppaneiden asiantuntijatietoon sekä kokemustietoon. Lisäksi Surujärjestöjen jo olemassa olevaa opasmateriaalia käännettiin ruotsiksi ja englanniksi ja linkitettiin verkkosivulle. Myös sivuston omaa ydinsisältöä käännettiin ruotsiksi ja englanniksi.

Sivustolle tuotettu sisältö 2018:

- Sivuston yleisilme ja rakenne, etusivu, yhteystieto- ja yhteydenottosivut, tilaa uutiskirje ja tilaa kokemusasiantuntijan vierailu -sivut, anna palautetta kokemusasiantuntijan vierailusta -sivu, tietosuojaseloste.
- Kokemusasiantuntijoiden omat sivut (ml. keskustelualue, joka myöhemmin poistettiin käytöstä).
- Surujärjestöjen materiaalipankit (linkit) koottuna.
- Vertaistukea tarjoavat tahot koottuna.
- Avun kanavia koottuna.
- Monikulttuurinen kohtaaminen ja suru -tietopaketti.
- Kuolinviestin vieminen -tietopaketti.
- Mitä suru on? -tietopaketti.
- Surevan kohtaaminen -tietopaketti.
- Artikkelit-sivu, jossa julkaistaan kokemusasiantuntijoiden haastattelut, uutiskirjeet ja blogitekstit.
- Vertaistukikartta, joka todettiin nykyisillä resursseilla liian raskaaksi toteuttaa ja ylläpitää, ja poistettiin siksi käytöstä.

Sivustolle tuotettu sisältö 2019:

- Lapsen ja nuoren suru. Kokonaisuuteen kuuluu tietopaketti verkkosivulla sekä video, jolla esiintyy kokemusasiantuntija ja ammatillinen asiantuntija.
- Sureva työyhteisössä. Kokonaisuuteen kuuluu tietopaketti verkkosivulla sekä video, jolla esiintyy kokemusasiantuntija ja ammatillinen asiantuntija.
- Surevan arkea ja jaksamista tukevat palvelut. Surevalle tarjolla olevia palveluita taulukkomuodossa.
- Surevan taloudellinen tuki. Surevalle tarjolla olevia taloudellisen tuen kanavia taulukkomuodossa.
- Surevan terveyspalvelut. Erilaisia terveyspalveluita taulukkomuodossa.
- Kriisissä olevan auttaminen. Kokonaisuuteen kuuluu tietopaketti verkkosivulla sekä video, jolla esiintyy kokemusasiantuntija ja ammatillinen asiantuntija.
- Yleinen esittelyvideo hankkeen teemoista, jolla esiintyy hankkeen projektipäällikkö

Vuonna 2020 sivustoa muokattiin käyttäjäystävälliseksi huomioiden sisällön suureneva tietomäärä ja uutena sisältönä tuotettiin:

- Vertaistuki. Kokonaisuuteen kuuluu tietopaketti verkkosivulla sekä video, jolla esiintyy kaikkien hankkeen surujärjestöjen kokemusasiantuntijoita.
- Monikielisyystoiminto. Sivustolta löytyy ruotsiksi ja englanniksi käännettyinä osiot Mitä suru on?, Surevan kohtaaminen sekä Lapsen ja nuoren suru
- Podcastit lapsen ja nuoren surusta sekä kokemuspuheenvuoro lapsen kuolemasta yhteistyössä Turun yliopiston Sote-akatemian kanssa
- Tekstitetyt webinaaritalenteet: Perheenjäsenten tukeminen surussa (26.5.2020) sekä Surevan kohtaaminen (5.11.2020)
- Lyhyt esittelyvideo Surevan kohtaaminen -hankkeesta.

Vuonna 2021 sivustolle tuotettiin uutena tietona:

- Kokonaisuus surun monimuotoisuudesta
- Täydennettiin tietoja Surevan kohtaaminen työelämässä
- Englanniksi ja ruotsiksi käännettiin sisällöt: Surun monimuotoisuus, Surevan kohtaaminen työelämässä, Kriisissä olevan auttaminen
- Tekstitetyt webinaaritalenteet: Surevan kohtaaminen työelämässä sekä Surun monimuotoisuus -webinaarin asiantuntijapaneeli. Osa sisällöistä oli katsottavissa rajallisen ajan
- Artikkeleita tuotettiin eri näkökulmista kuukausittain 1–6 kappaletta

Hankkeen www-sivustoa ja viestintää pidettiin palautteen mukaan onnistuneena. Kiitosta saivat erityisesti verkkosivuston monipuolinen tietosisältö, tiedon löytämisen helppous, yleistajuisuus sekä esitettyjen näkökulmien sitoutumattomuus.

Vuonna 2019 palautekyselyyn vastanneista Surujärjestöjen luottamus- ja toimihenkilöistä yhtä lukuun ottamatta kaikki kertoivat ohjanneensa ihmisiä etsimään tietoa hankkeen verkkosivulta. Suurin osa hankkeen 2020 palautekyselyyn vastanneista (N=53) kertoi etsineensä tietoa hankkeen verkkosivulta. Vastanneet olivat enimmäkseen hankkeen uutiskirjeen tilaajia, sosiaalisen median seuraajia ja kokemusasiantuntijan puheenvuoron tilanneita/kuulleita. Heistä 43 % kertoi myös ohjanneensa muita hankkeen verkkosivulle.

Yhteensä hankkeen aikana (2018–2020) yksittäisiä kävijöitä verkkosivustolla oli noin 33 000. Kävijämäärät kasvoivat jokaisena hankevuotena. Jatkohankkeen, vuoden 2021, aikana hankkeen verkkosivuilla oli noin 20 300 käyttäjää. Vuonna 2021 kävijöistä 48,2 % tuli hakukoneiden kautta, 19,6 % kirjoittamalla osoitteen itse, 21,3 % sosiaalisen median kautta ja 7,9 % muiden verkkosivujen linkkien kautta. Vuoteen 2020 verrattuna sosiaalisen median kautta tulemisen osuus kasvoi, mikä viittaa siihen, että hankkeen sosiaalisen median sivustojen käyttö oli aktiivisempaa. Sen sijaan muiden verkkosivujen linkkien kautta sivulle päätyminen väheni.

Yleisimmin hankkeen sivulle päädyttiin hauilla ”surevan kohtaaminen”, ”lapsen suru”. Sivusto näkyy ensimmäisenä Googlen hakutuloksissa ainakin haullla ”surevan kohtaaminen”, ”surevan kohtaaminen hanke” ja ”suruviestin vieminen”.

Verkkosivustolla julkaistiin tietopakettien lisäksi muualla julkaistut artikkelit sekä hankkeen omat uutiskirjeet. Sivustolla oli myös hankkeen ja Surujärjestöjen yhteystiedot, lomake kokemusasiantuntijapuheenvuoron tilaamiseen sekä salasanasuojatut sivut kokemusasiantuntijoille.

3.1.2. Muu materiaali ja viestintäkanavat

Esitteet

Hanke tuotti vuonna 2018 toiminnan aloittamisesta kertovan flyerin sekä Surevan kohtaaminen - esitteen. Esitettä kehitettiin saadun palautteen perusteella ja vuonna 2019 tehtiin uudistettu painos sekä tuotettiin kaikkien taustajärjestöjen toimintaa esittelevä Surujärjestöt-esite. Surujärjestöt esitettä päivitettiin vuonna 2021. Esitteitä jaettiin hankeaikana yhteensä yli 6 000 kpl.

Kuva 1. Hankkeen tuottamat esitteet Surevan kohtaaminen ja Surujärjestöt

Surujärjestöjen materiaalin käännökset

Hanke käännsi nettisivustolle ja taustajärjestöjensä käyttöön kunkin tarpeeseen keskeisimpiä oppaita tai esitteitä; Leskiopas, Opas henkirikoksen uhrien läheisille ja esite Surunauhan toiminnasta käännettiin ruotsiksi. Lapsen kuolema -kirjanen puolestaan käännettiin englanniksi. Materiaalit löytyivät hankkeen verkkosivustolta kielivalintojen kautta.

Facebook-sivu

Vuoden 2021 lopussa hankkeella oli Facebookissa 850 seuraajaa. Hanke jakoi Facebookissa oman verkkosivustonsa sisältöä ja yleisiä surevan kohtaamiseen liittyviä asioita ja uutisia. Sivun orgaaninen kokonaiskattavuus oli suurimmillaan noin 5 900 henkilöä. Yksittäisille julkaisuille oli ostettu sisältöä pienillä summilla (enimmillään 10 euroa / julkaisu). Yksittäisistä julkaisuista eniten näkyvyyttä saivat saaneet videot, joiden kattavuus oli enimmillään yli 11 000 henkilöä.

Twitter

Vuoden 2021 lopussa hankkeella oli Twitterissä 545 seuraajaa. Seuraajamäärä kasvoi tasaisesti. Hanke twiittasi surevan kohtaamiseen liittyvistä asioista ja jakoi muiden käyttäjien aiheeseen liittyviä twiittejä ja uutisia.

Kuukausittaisten vaikutelmien määrä Twitterissä oli korkeimmillaan yli 17 000.

Hankkeen uutiskirje

Vuoden 2021 lopussa hankkeen uutiskirjeellä oli yli 900 tilaajaa. Uutiskirjeitä lähetettiin vuosittain 4–9 kertaa. Uutiskirjeissä kerrottiin verkkosivuston uudesta tiedosta, hankkeen kokemusasiantuntijoiden vierailuista sekä hankkeen ajankohtaisista asioista. Uutiskirjeen avaamisprosentti on suurimmillaan yli 50 %.

Muut mediat

Hanke tarjosi kokemusnäkökulmaa yhteiskunnalliseen surusta käytävään keskusteluun useassa mediassa mm. uutisoitaessa sairauslomakäytännöistä, yksinäisyydestä, lapsen kuolemasta sekä saattohoidosta. Myös verkkosivustoa kehitettiin kokemustietoa ja kokemusasiantuntijoita osallistaen. Hanke tuotti sisältöä Surujärjestöjen omiin (lehdet, jäsenkirjeet) sekä muiden tahojen kanaviin, esimerkiksi kohderyhmien ammattilehtiin: Tiimalasi-, Terveystohtori-, Poliisi & Oikeus-, Sairaanhoidaja-, Diakonia-, Palliatiivinen hoito-, Crux-, Silta-, sekä Työterveyshoitaja-lehtiin. Lehtien levikki vaihtelee kymmenistä tuhansista satoihin tuhansiin lukijoihin. Koulutetut kokemusasiantuntijat veivät omilla tahoillaan hankkeen viestiä eteenpäin, kun heitä haastateltiin eri medioissa.

Hankkeen tiedotteiden pohjalta julkaistiin artikkeleita useissa valtakunnallisissa verkkomedioissa. Useat paikallislehdet, kuten Lempäälän-Vesilahden Sanomat, Yle Radio Suomi Pirkanmaa, Hämeen Sanomat sekä Kouvolan Sanomat kirjoittivat hankkeen kokemusasiantuntijatoiminnasta. Hanke mainittiin myös Yle Uutisten verkkojulkaisuissa.

Muiden tahojen käyttöön tuotetut artikkelit ja kokemusasiantuntijoiden haastattelut julkaistiin myös hankkeen verkkosivulla. Hankkeen kokoamaa ja tuottamaa tietoa hyödynnettiin myös Duodecim-kustantamon tammikuussa 2020 julkaiseman Suru-tietokirjan artikkeleissa.

Hankkeen viestintäkanavien ja materiaalin välityksellä tietoa surevan kohtaamisesta saatiin levitettyä kymmenille tuhansille. Joukossa oli sekä ammattilaisia, mutta myös itse läheisensä kuolemaa surevia.

Seuranta hankkeen esiintymisestä eri medioissa koottiin erilliseen Mediat-excel-tiedostoon.

3.2. Kokemusasiantuntijatoiminta

3.2.1. Kokemusasiantuntijoiden koulutus

Hankkeen alkaessa johtoryhmä linjasi kriteerit kokemusasiantuntijakoulutukseen hakeutumiseen. Koulutukseen on ollut mahdollisuus hakeutua, jos hakijalla on omakohtainen kokemus läheisen menetyksestä ja hän on jäsenenä jossain hankkeen taustajärjestössä. Tieto tulevasta koulutuksesta ja linkit koulutuksen hakulomakkeisiin jaettiin jäsenistölle kunkin järjestön oman jäsenviestinnän kautta. Virallisten jäsentiedotteiden lisäksi tieto koulutuksista levisi myös erilaisissa surevien itse perustamissa sosiaalisen median ryhmissä, ja näin ollen koulutukseen hakeutui myös henkilöitä, jotka eivät olleet Surujärjestöjen jäseniä. Johtoryhmä ja hankkeen taustajärjestöt pitivät tärkeänä, että koulutukseen pääsyn edellytyksenä on vähintään järjestön jäsenyys. Tärkeänä pidettiin myös sitä, että kokemusasiantuntijalla on jotain kokemusta vertaistuesta ja kosketusta taustajärjestönsä, jonka ”käyntikorttina” tulee esiintymään hankkeen kokemusasiantuntijana toimiessaan.

Tärkeimpänä koulutukseen valinnan kriteereinä pidettiin kykyä olla antamassa valmiuksia ammattilaisille surevan kohtaamiseen. Tästä näkökulmasta hakijan suhde omaan menetykseen sekä halu ja motivaatio kokemusasiantuntijana toimimiseen pyrittiin selvittämään mahdollisimman tarkasti. Koulutuksen hakulomakkeella kysyttiin mm. hakijan menetyksestä kulunutta aikaa, oman mahdollisen tukisuhteen päättymistä, kokemuksia kohtaamisista ammattilaisten kanssa sekä motivaatiosta ja mahdollisuuksista toimia vapaaehtoisena kokemusasiantuntijana. Omasta menetyksestä tuli olla kulunut aikaa vähintään vuosi, jotta myös kokemusta surun kanssa elämisestä oli kerrottavana. Huoma ry:ssä (henkirikoksen uhrien läheiset) menetyksestä kulunut aika määriteltiin tätäkin pidemmäksi; henkirikoksesta tulee olla annettu lainvoimainen tuomio ennen kokemusasiantuntijaksi ryhtymistä. Hakulomakkeessa kysytyjen tietojen lisäksi hankkeen projektipäällikkö myös haastatteli kaikki hakijat puhelimitse ennen koulutukseen valintaa. Vuonna 2021 haastattelut toteuttivat projektipäällikkö ja viestintävastaava etäyhteydellä työparina.

Puhelinhaastattelut toteutettiin haastattelurunkoa hyödyntäen, kuitenkin hyvin vapaamuotoisella keskustelulla. Puhelinhaastattelujen jälkeen kunkin taustajärjestön hakijat käytiin läpi oman taustajärjestönsä toiminnanjohtajan ja/ tai vapaaehtoistoiminnan koordinaattorin kanssa ja valinnat tehtiin yhdessä taustajärjestön tarpeita ja toiveita huomioiden. Kuhunkin koulutukseen varattiin koulutuspaikkoja tasamäärä kaikkien neljän taustajärjestön vapaaehtoisille (5 paikkaa/ järjestö). Taustajärjestöt ovat vapaaehtoisten määrältään kuitenkin eri kokoisia, ja hakijoita tuli toisista järjestöistä enemmän kuin toisista. Lähtökohtana pyrittiin kuitenkin pitämään tasapuolisuutta taustajärjestöjen kesken ja järjestö sai useamman paikan koulutukseen vasta sitten, jos jostain toisesta ei ollut riittävästi hakijoita. Muita koulutukseen valintaan vaikuttavia kriteereitä olivat hakijan maantieteellinen sijainti ja mahdollisuus matkustaa kokemuspuheenvuorotilaisuuksiin.

Koska kyseessä oli valtakunnallinen hanke, oli tavoitteena saada kokemusasiantuntijoita eri puolille Suomea. Hakijoita ohjattiin koulutuksiin maantieteellisin perustein myös kustannussyistä; pyrittiin valitsemaan koulutukseen tulijat niin, että koulutuksen lähiopetusviikonloppu pidettiin hakijan näkökulmasta maantieteellisesti lähellä. Viimeisenä hankevuotena koulutukseen valinnoissa painotettiin myös osaamista verkkovälitteisten puheenvuorojen pitämiseen tai halua oppia verkkovälitteisyyttä, sillä etäyhteydellä pidettävistä puheenvuoroista tuli yksi kiinteä toimintatapa

koronapandemian myötä. Yksi valintaan keskeisesti vaikuttavista seikoista oli myös hakijoiden kokemusten ja tarinoiden monipuolisuus ajatellen hankkeen moninaista kohderyhmää.

Koulutuksen tavoite

Kokemusasiantuntijan koulutuksen tavoitteet rakennettiin mahdollisimman yhdenmukaiseksi valtakunnallisen kokemustoimintaverkoston ja erilaisten järjestö- ja oppilaitosorganisaatioiden järjestämien kokemusasiantuntijakoulutusten kanssa. Surevan kokemusasiantuntijuudessa huomattiin kuitenkin olevan omia erityispiirteitään, minkä vuoksi esimerkiksi useiden järjestöjen yhteisen kokemustoimintaverkoston koulutusmalli ei soveltunut sellaisenaan tämän kohderyhmän kouluttamisessa. Hankkeen kokemusasiantuntijakoulutuksen tavoitteet on koottu kuvaan 1.

Koulutuksen tavoitteena on, että osallistuja

- tunnistaa oman motivaationsa toimia kokemusasiantuntijana
- tietää kokemusasiantuntijan tehtävät ja rooliin liittyvät odotukset
- harjoittelee oman tarinansa rakentamista
- pystyy jäsentämään kokemuksensa jaettavaksi kokemustiedoksi ja osaa rajata esitystään
- on saanut valmiuksia esiintymiseensä
- ottaa huomioon kohderyhmän esityksessään
- osaa ottaa vastaan ja antaa rakentavaa palautetta
- tutustuu muiden hankkeessa olevien järjestöjen vapaaehtoistoimijoihin
- tietää kokemusasiantuntijatoiminnan taustalla olevan Surevan kohtaaminen -hankkeen tavoitteet
- tuntee oman taustajärjestönsä niin, että osaa kertoa sen kautta saatavasta vertaistuesta

Kuva 1: Kokemusasiantuntijoiden koulutuksen tavoitteet

Koulutuksen rakenne ja sisältö

Hankkeen ensimmäinen kokemusasiantuntijoiden koulutus toteutettiin syksyllä 2018 yhden viikonlopun mittaisena lähikoulutuksena. Tätä pidettiin niin kokemusasiantuntijoiden kuin kouluttajienkin näkökulmasta riittämättömänä. Kertyneen kokemuksen ja saadun palautteen pohjalta kehitettiin malli Surujärjestöjen uusien kokemusasiantuntijoiden koulutukseen. Hankkeen kolme seuraavaa koulutusta toteutuivat kuvassa 2 esitetyn osittaisen verkkokoulutusmallin mukaisesti. Koulutusta kehitettiin edelleen vastaamaan yhä paremmin niin osallistujien tarpeisiin kuin taustajärjestöjenkin toiveisiin.

1. Puhelinhaastattelu koulutukseen hakeneille

2. Moodle-oppimisalusta + itsenäinen opiskelu

- Ohjeistus ennakkotehtävään, motivaation herättely
- Ennakkotehtävä: oman tarinan rakentaminen
- Oman taustajärjestön perustiedot ja niihin tutustuminen
- Muuta materiaalia ja pohdintatehtäviä

3. Oman taustajärjestön perehdytys videoneuvotteluyhteydellä

4. Koulutuksen lähiopetusviikonloppu

- Esiintymiskoulutus
- Oman tarinan kertominen – palaute - esityksen muokkaaminen palautteen pohjalta
- Hankkeen tausta, yhteistyökumppanit ja käytännöt
- Muiden surujärjestöjen toimintaan ja toimijoihin tutustuminen

5. Työnohjaus

- Tarjolla ryhmätyönohjausta verkossa (useampia mahdollisuuksia) sekä mahd. työnohjauspäivä lähitoteutuksena

Kuva 2. Kokemusasiantuntijoiden koulutuksen malli

Hankkeen kokemusasiantuntijakoulutuksen laajuus oli n. 1,5 op eli n. 40 h opiskelijan työtä. Koulutus toteutettiin osittain verkko-opintoina Moodle-verkkoalustalla. Verkossa tapahtuvan opiskelun ja koulutettavan itsenäisen opiskelun lisäksi koulutukseen kuului oman taustajärjestön perehdytys sekä lähikoulutusviikonloppu. Itsenäisenä opiskeluna oli mm. pohdintatehtäviä, oman surun kuvailua ja sanoittamista sekä isona kokonaisuutena oman tarinan rakentaminen esitettäväksi kokonaisuudeksi. Lähiopetuksena saatiin vinkkejä ja opastusta esiintymiseen sekä harjoiteltiin oman tarinan esittämistä. Omasta esiintymisestä saatiin myös palautetta ja esitystä oli mahdollisuus myös tarvittaessa muokata esimerkiksi erilaiset kuulijat huomioiden.

Moodle-alusta avattiin noin kuukausi ennen koulutuksen lähipäiviä, jotta koulutettaville jäi aikaa tehdä ennakkotehtävät ja pohtia oman tarinan rakentamista. Tavoitteena oli myös tutustua toisiin jo ennen lähiviikonloppua, jolloin tutustumiseen ei tarvinnut käyttää enää lähiviikonloppussa niin paljoa aikaa ja ryhmäytyminen oli helpompaa. Verkkoalustalla ollut kokemusasiantuntijankoulutus oli jaettu yhdeksään alaotsikkoon, jossa kaikissa oli otsikkoon liittyvää taustamateriaalia ja tehtäviä. Moodlen sisältö on esitetty kuvassa 3. Tarkoitus oli, että kaikki koulutukseen liittyvä yhteydenpito koulutettavien ja kouluttajan välillä onnistui Moodle-kurssialustalla.

1. **Koulutuksen esittely;** lyhyt esittely koulutuksen sisällöstä ja aikatauluista
2. Tutustutaan toisiimme ja hankkeeseen; keskustelualue itsensä esittelyä varten, lyhyt diaesitys hankkeesta ja linkit hankkeen sekä kaikkien taustajärjestöjen omille verkkosivuille
3. **Oman tarinan rakentaminen;** ohjevideo sekä diat oman tarinan rakentamiseen
4. **Kokemusasiantuntijuudesta;** tietoa kokemusasiantuntijuudesta eri näkökulmista, ohjeita hankkeen kokemusasiantuntijoille ja kokemusasiantuntijavierailun prosessikuvaus
5. **Oman taustajärjestön perehdytys;** videoneuvotteluyhteydellä pidettävä ryhmämuotoinen perehdytys ja taustajärjestöjen perehdytysmateriaalidiat
6. **Lähikoulutusviikonloppu;** keskustelualue lähikoulutusviikonlopun käytäntöihin liittyen (esim. yhteiskyydeistä sopiminen, majoitustarve yms.), viikonlopun ohjelma ja aikataulu, saapumisohteet sekä koulutusviikonloppuna läpikäytävä koulutusmateriaali
7. **Esiintymisestä;** esiintymiskouluttajan koulutusmateriaali

8. **Kokemusasiantuntijan sopimus**; linkki kokemusasiantuntijan sopimukseen, jossa koulutettava antaa suostumuksen yhteystietojensa lisäämiseen hankkeen kokemusasiantuntijarekisteriin
9. **Palaute koulutuksesta**; linkki koulutuksen palautelomakkeeseen

Kuva 3. Moodle-alustalla oleva aineisto

Vuonna 2021 hankkeen kokemusasiantuntijakoulutukseen lisättiin osio, jossa tarkasteltiin kokemusasiantuntijan hyvinvoinnista huolehtimista. Osion ohjasi ulkopuolinen työnohjaaja kokemusasiantuntijoiden Moodle-alustalla etukäteen määrittelemien aiheiden pohjalta. Pääosin sisältö käsitteli vapaaehtoisroolissa jaksamista. Lisäksi kokemusasiantuntijakoulutukseen lisättiin osio, jossa käsiteltiin kokemuspuheenvuoron pitämistä etäyhteydellä.

Toteutuneet koulutukset

Hankkeen aikana toteutettiin yhteensä viisi uusien kokemusasiantuntijoiden koulutusta. Vuonna 2018 koulutus toteutettiin pelkästään yhden viikonlopun mittaisena lähikoulutuksena Jyväskylässä. Vuoden 2019 koulutuksissa otettiin käyttöön osittaisen verkkokoulutuksen malli ja lähikoulutusosuudet järjestettiin Helsingissä ja Oulussa. Vuonna 2020 lähikoulutusviikonloppu järjestettiin Tampereella. Poikkeusolojen vuoksi vuoden 2020 koulutus jouduttiin siirtämään keväältä syksyyn. Vuodelle suunniteltua toista, Itä-Suomeen sijoittuvaa, koulutustilaisuutta ei järjestetty lainkaan. Vuoden 2021 koulutus järjestettiin kokonaan etänä. Kokemusasiantuntijoiden koulutukset ja koulutuksiin osallistuneiden määrä on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Kokemusasiantuntijoiden koulutukset ja koulutukseen osallistuneiden määrä

Koulutus	Osallistujat
Jyväskylä / Lokakuu 2018	16
Helsinki / Maaliskuu 2019	16
Oulu / Lokakuu 2019	15
Tampere/ Elokuu 2020	9
Tampere /Syyskuu 2021	15

Kaikkiin kokemusasiantuntijoiden koulutuksiin oli enemmän hakijoita kuin mitä oli mahdollista ottaa mukaan. Vuonna 2021 hakijoita oli yli 50, jonka vuosi päätettiin järjestää myös toinen koulutus, joka toteutui tammikuussa 2022. Kaikkiaan koulutuksiin hakeneita oli 184. Hankkeen aikana kouluttautui 71 henkilöä, joista lähes jokainen myös sitoutui toimintaan koulutuksen jälkeen. Hakijoita ja koulutukseen valittuja oli jokaisen taustajärjestön vapaaehtoisista. Vapaaehtoisten määrä, heidän elämäntilanteensa ja muutokset toimintaympäristössä vaikuttivat kuitenkin aina toteutuneen koulutuksen kokoonpanoon.

3.2.2. Surujärjestöjen kokemusasiantuntijat

Hanke ylläpiti koulutetuista kokemusasiantuntijoistaan yhteystietorekisteriä. Koulutuksen käytyään kokemusasiantuntijat allekirjoittavat sopimuksen yhteystietojensa ja kokemusasiantuntijana toimimiseen liittyvien tietojensa tallentamisesta hankkeen käyttöön. Vain koulutuksen käyneet ja sitoumuksen allekirjoittaneet henkilöt olivat hankkeen rekisterissä. Rekisterin perusteella kokemusasiantuntijavierailupyynnöihin etsittiin sopiva henkilö. Yhteystietorekisteristä oli tehty tietosuojaseloste, jonka kokemusasiantuntijat saattoivat lukea ennen tietojensa antamista. Kokemusasiantuntijat saattoivat koska tahansa tarkistaa rekisteriin tallennetut tiedot ja myös ilmoittaa, jos halusivat poistua kokonaan rekisteristä. Hankkeen aikana alle 10 kokemusasiantuntijaa ilmoitti halustaan lopettaa kokemusasiantuntijana. Osa kokemusasiantuntijoista oli tauolla ja osa vastaavasti palasi tauon jälkeen uudelleen aktiivisesti toimivaksi kokemusasiantuntijaksi.

Hankkeen tavoitteena oli saada eri taustajärjestöjen vapaaehtoisista yhteensä 50 kokemusasiantuntijaa eri puolille maata. Vuoden 2021 lopussa rekisterissä oli noin 100 kokemusasiantuntijaa. Käpy Lapsikuolemaperheet ry:llä oli muita järjestöjä enemmän kokemusasiantuntijoita, sillä suuri osa järjestön oman Kokemuskouluttajat -hankkeen (2015–2017) kouluttamista vapaaehtoisista (32) jatkoi edelleen mukana tämän hankkeen toiminnassa. Eri surujärjestöjen kesken jakautuvat koulutetut kokemusasiantuntijat näkyvät taulukossa 1.

Taulukko 2. Eri surujärjestöjen koulutetut kokemusasiantuntijat

	*KÄPY ry:n Kokemuskouluttajat- hanke 2015–2017	2018	2019	2020	2021	Yhteensä
Huoma	3	2	5	2	3	15
KÄPY	32*	6	9	2	3	52
Nuoret lesket	3	4	6	1	6	20
Surunauha	3	4	11	4	3	25
Yhteensä	41	16	31	9	15	112

*KÄPY ry:n oman Kokemuskouluttajat-hankkeen (2015–2017) kouluttamista vapaaehtoisista suuri osa jatkoi tämän hankkeen toiminnassa, mutta heitä ei ole koulutettu tämän hankkeen toimesta. Kokemuskouluttajat-hankkeen pilottiryhmässä v. 2017 koulutettiin myös muutama vapaaehtoinen toisista taustajärjestöistä.

Rekisterissä olevista kokemusasiantuntijoista 76 % (74 kokemusasiantuntijaa) oli pitänyt puheenvuoron jollain tavalla hankkeen aikana. Suurimmalla osalla puheenvuoro oli ollut 20–60 min kestävä kokemuspuheenvuoro joko ammattilaisille suunnatussa koulutustapahtumassa tai osana opiskelijoiden teoriaopiskeluita. Muutaman kokemuspuheenvuoro oli videoitu tai äänitallennettu ja joidenkin kohdalla oli tehty haastattelun pohjalta lehtiartikkeli.

Kokemusasiantuntijaksi hakeutumisessa oli kokemusasiantuntijoiden mukaan kolme keskeistä syytä. Toiset kokemusasiantuntijat olivat itse kokeneet upeita ja kannattelevia kohtaamisia ammattilaisten osalta, mutta olivat vertaistuen piirissä kuulleet muilla olleen ei-niin onnistuneita kohtaamisia. Tämän vuoksi kokemusasiantuntijat halusivat kertoa omista kokemuksistaan, jotta tieto surevaa kannattelevista kohtaamisista lisääntyisi. Toiset kokemusasiantuntijat puolestaan kertoivat kokemustensa kohtaamisissa jättäneen toivomisen tai kehittämisen varaa ja sen vuoksi kokemusasiantuntijat olivat halunneet tuoda esiin puheenvuoroissaan toimintatapoja, jotka he olisivat kokeneen syvässä surussa itselleen paremmin sopivaksi.

Kokemusasiantuntijat siis halusivat olla parantamassa muiden surevien asemaa kertomalla onnistuneista kohtaamisista, tuen muodoista, surujärjestöistä ja vertaistuesta. Kolmas keskeinen syy kokemusasiantuntijaksi hakeutumiselle oli tahto kertoa omasta menetetyistä läheisistä. Vaikka puheenvuorotilaisuudet olivat tärkeitä lisätäkseen tietoa ammattilaisille, niin tilaisuudet olivat kokemusasiantuntijoille tärkeitä pitää menetetty läheinen arjessa näkyvillä. Puheenvuorotilaisuuksissa kokemusasiantuntija on voinut tulla nähdyksi surevana ja kuulluksi menetyksen kautta.

3.2.3. Kokemusasiiantuntijoiden pitämät puheenvuorot

Hanke tarjosi kokemusasiiantuntijoiden puheenvuoroja työ- ja oppilaitosorganisaatioihin eri puolille Suomea. Suurin osa puheenvuoron sisältämisestä tilaisuuksista koordinoitiin hankkeen työntekijöiden (projektipäällikkö tai hankesuunnittelija) kautta, mutta jonkin verran myös kokemusasiiantuntijoiden itsensä toimesta. Kokemusasiiantuntijoiden puheenvuoroja sisältäviä tilaisuuksia toteutui reilusti yli tavoitteen; kolmen vuoden aikana toteutui 168 tilaisuutta, tavoitteen ollessa 110 tilaisuutta. Jatkohankkeen aikana toteutui lisäksi 88 tilaisuutta.

Suurimman osan tilaisuuksista kokemusasiiantuntijat hoitivat itsenäisesti, mutta osassa hankkeen työntekijä oli mukana. Taulukossa 3 on esitetty kokemusasiiantuntijoiden puheenvuoron sisältämät tilaisuudet eri vuosina. Osassa tilaisuuksista pidettiin useampi kokemuspuheenvuoro. Ensisijaisesti hankkeen työntekijä pyrki olemaan tukena kunkin kokemusasiiantuntijan ensimmäisessä kokemuspuheenvuorossa, joskaan aina tämä ei ollut mahdollista. Työntekijä oli ensisijaisesti mukana tilaisuuksissa, joissa toivottiin tarkempaa esittelyä hankkeesta.

Taulukko 3. Kokemusasiiantuntijoiden puheenvuoron sisältämät tilaisuudet 2018–2021.

Tilaisuudet	2018	2019	2020	2021	Yhteensä
Ka itsenäisesti	29	47	31	66	173
Työntekijä mukana	14	31	16	22	83
Yhteensä	43	78	47	88	256

Vuonna 2018 puheenvuoropyyntöjä tuli 47 kpl ja vuonna 2019 jo 86 kpl Tulleisiin kokemuspuheenvuoropyyntöihin pystyttiin vastaamaan todella kiitettävästi. Mikäli puheenvuoroa ei saatu järjestymään, oli syynä joko maantieteellisesti haastava paikkakunta tai kokemuspuheenvuoroon haluttiin sellainen näkökulma, jota hankkeella ei ollut tarjota. Osa pyynnöistä tuli myös tahoilta, jotka eivät olleet hankkeen kohderyhmää; esimerkiksi puheenvuoroa pyydettiin mielenterveyskuntoutujien vertaisryhmään tai kriisikeskuksen asiakkaille. Vuonna 2020 poikkeustilanteesta huolimatta pyyntöjä tuli yli 60 ja vuoden toteutumatta jääneet tilaisuudet johtuivat tilaajien omista peruutuksista. Vuonna 2021 puheenvuoropyyntöjä tuli jo yli 90.

Kokemusasiiantuntijat toteuttivat puheenvuoronsa vielä alkuvuodesta 2020 fyysisesti paikan päällä, mutta huhtikuusta lähtien etäsovelluksien välityksellä. Vuonna 2021 kokemuspuheenvuoroja toteutettiin pääosin etäyhteydellä. Puheenvuoroja toteutettiin säännöllisesti ympäri vuoden. Puheenvuoroja myös markkinoitiin aktiivisesti ammattilaisille sähköpostiyhteydenotoilla. Kohdennettuja sähköposteja saivat psykiatriset sairaanhoitajat, kriisikeskukset, opinto-ohjaajat, seurakuntien sururyhmien ohjaajat, syöpäyhdistykset sekä opiskelijajärjestöt.

Osassa tilaisuuksissa oli mukana kaksi tai useampi eri Surujärjestöä edustavaa kokemusasiiantuntijaa. Käpy ry:n kokemusasiiantuntijoiden suurempi puheenvuorojen määrä selittyy jälleen Kokemuskouluttajat-hankeella; oppilaitosten ja organisaatioiden valmiit kontaktit järjestöön ja suoraan kokemusasiiantuntijoihin poiki uusia puheenvuoropyyntöjä nimenomaan lapsen kuoleman kokemuksesta. Jotkut pyynnöt tulivat myös suoraan kokemusasiiantuntijoille itselleen. Koska hankkeen ensimmäinen oma uusien kokemusasiiantuntijoiden koulutus pidettiin vasta loppuvuodesta

2018, hankkeen ensimmäisenä vuonna käytettävissä olevat kokemusasiantuntijat olivat pääosin edellisen hankkeen aikana koulutettuja. Taulukossa 4 on esitetty hankkeen aikana pidetyt kokemuspuheenvuorot eri surujärjestöjen kesken eroteltuna.

Taulukko 4. Pidetyt kokemuspuheenvuorot surujärjestöittäin vuosina 2018–2021

	Huoma	KÄPY	Nuoret lesket	Surunauha	Yhteensä
2018	4	30	7	6	47
2019	8	42	15	18	83
2020	9	18	10	14	51
2021	18	33	20	26	97
Yhteensä	39	123	52	64	278

Vaikka puheenvuoroja pidettiin laajalla akselilla, painottuivat tilaisuudet eniten eteläisen Suomen suuriin kaupunkeihin. Etäyhteydet ja videoitu puheenvuoro mahdollistivat myös sellaisten tilaisuuksien järjestymisen, jotka olisivat muuten olleet hankalia toteuttaa (esim. elinluovutuskoulutukset). Maantieteellisiä katvealueita oli kuitenkin edelleen; esimerkiksi Keski-Pohjanmaalla tai Itä-Lapissa ei hankkeen aikana vierailtu lainkaan. Keski-Pohjanmaan suuntaan yhteydenottoja oli, mutta toive kaksikielisestä kokemuspuheenvuorosta aiheutti esteitä toteutukselle.

Kokemuspuheenvuoroilla tavoitettiin kaikkia hankkeen keskeisiä kohderyhmiä eli sairaaloiden, neuvoloiden, työterveyden, kriisikeskusten, seurakuntien, poliisi- ja pelastustoimen työntekijöitä sekä näiden alojen opiskelijoita. Työterveyshuollon ammattilaiset olivat kuitenkin yksi keskeinen kohderyhmä, jolle suunnattuja puheenvuoroja oli vain yksi (Seinäjoella). Tiettyjen ammattikorkeakoulujen (DIAK, TAMK, HAMK, Metropolia) lisäksi seurakunnat olivat aktiivisia kokemuspuheenvuoron pyytäjiä. Kokemuspuheenvuoroja toteutettiin myös eri alojen opiskelijajärjestöjen omissa tilaisuuksissa.

Vuonna 2021 hanke toteutti videoidut kokemuspuheenvuorot, joita ammattilaiset voivat tilata. Videoinnin toteutti Omillaan Osuuskunta. Jokaiselle surujärjestölle kuvattiin oma video, jossa kokemusasiantuntija kertoi samansisältöiset surevan kohtaamiseen liittyvät ydinasiat, esim. vuorovaikutus, surun luonne ja vertaistuen merkitys. Videoissa on myös samansisältöiset viestiä tukevat tietolaatikat.

Hankkeen ensimmäisen kolmen vuoden aikana toteutuneista tilaisuuksista 97 oli opiskelijoille suunnattuja ja 71 puolestaan ammattilaisille kohdennettuja. Jatkohankkeessa vuonna 2021 toteutettiin 88 tilaisuutta, joista 46 oli opiskelijoille suunnattuja ja 42 ammattilaisille tai vapaaehtoisille suunnattuja. Suurin osa viimeisen vuoden etänä toteutettavista puheenvuoroista pidettiin ammattikorkeakouluihin eri puolille maata. Huomioitavaa on, että muutamissa ammattikorkeakouluissa kokemuspuheenvuorolle syntyi opintokokonaisuuksiin selkeä rakenne, jolloin pyyntöjä tuli samasta oppilaitoksesta vuodenkin aikana useita (esim. POLAMK, DIAK, HAMK). Poikkeustilanne siirsi tai peruutti useat ammattilaisille suunnatut koulutustilaisuudet ja sitä myöten myös kokemuspuheenvuorot ja tämän vuoksi niitä toteutettiin vuonna 2020 vähemmän kuin vuonna

2019. Poikkeustilanteen vuoksi jäi toteutumatta mm. Kuopiossa lääketieteen opiskelijoiden suunnittelema tilaisuus. Tämä oli todella valitettavaa, koska pyrkimyksistä huolimatta tulevia lääketieteen asiantuntijoita ei tavoitettu riittävästi. Hankkeen aikana tavoitettiin kuitenkin myös sellaisia kohderyhmiä ja ammattilaistahoja, joita alussa ei osattu erikseen kohderyhmään luetella. Tällaisia tahoja ovat esim. hautaustoimistoissa, rikosuhripäivystyksessä ja muissa järjestöissä surevia työssään kohtaavat ammattilaiset (esim. alueelliset syöpäyhdistykset). Vuonna 2021 puheenvuorojen määrä jälleen kasvoi, kun etäpuheenvuorot olivat yleistyneet käytännöksi. Taulukossa 5 on esitetty tarkemmin hankkeen aikana pidettyjen puheenvuorojen maantieteellinen jakautuminen ja saavutetut kohderyhmät.

Taulukko 5. Hankkeen/ kokemusasiantuntijoiden puheenvuorojen maantieteellinen jakautuminen

Maakunta	Paikkakunnat/ Tilaaajatahot	Kohderyhmä
Etelä-Karjala	Lappeenranta: Eksote	elinluovutusten parissa työskenteleviä lääkäreitä, hoitajia
Etelä-Pohjanmaa	Seinäjoki: Seamk Täydennyskoulutus, Seinäjoen Työterveys	kriisityöntekijöitä, hoitohenkilökuntaa, sosiaalityöntekijöitä, työnterveiden ammattilaisia
Etelä-Savo	Juva: Seurakunta Pieksämäki: Diak, Esedu	seurakunnan työntekijöitä sairaanhoitaja- ja lähihoitaja opiskelijoita
Kainuu	Lieksa; Perheet keskiöön -hankkeen kautta Kajaani; Amk + Surujärjestöjen oma tilaisuus	kaupungin perhekeskustoimijat, sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset
Kanta-Häme	Hämeenlinna; Kanta-Hämeen Keskussairaala, Hamk, Tavastia, Finnfami Riihimäki; Seurakunta	sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset (lääkärit, hoitajat, sosiaalitt.), sairaanhoitaja-, sosionomi- ja lähihoitajaopiskelijat, seurakunnan työntekijät, omaishoitajien vertaisryhmien ohjaajat
Keski-Suomi	Äänekoski: Keski-Suomen Rovastikunta, Jyväskylä: Syöpäyhdistys, Gradia, Yliopisto, Psykologian Opiskelijoiden Ainejärjestö, Seurakunta, Keski-Suomen Keskussairaala Keuruu: Seurakunta	seurakunnan työntekijöitä, saattohoidon vapaaehtoisia, psykologian ja varhaiskasvatuksen opiskelijoita, sairaanhoitaja- ja lähihoitajaopiskelijoita, doulat elinluovutustoiminnassa mukana olevia hoitotyön ammattilaisia (lääkärit, hoitajat)

	Korpilahti: Seurakunta	
Keski-Pohjanmaa	Ei Tilaisuuksia	
Kymenlaakso	Kouvola: Seurakunta, Rikosuhripäivystys Kuusankoski: Kouvolan Seudun Ammattiopisto	seurakunnan työntekijöitä, kriisityöntekijöitä, lähihoitajaopiskelijoita
Lappi	Rovaniemi; Lapin Keskussairaala, Lapin Amk, Rovaniemen Kaupunki Kemi: Amk	sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia, sairaanhoitaja – ja ensihoitajaopiskelijoita, saattohoidon vapaaehtoisia
Pirkanmaa	Tampere: Polamk, Tamk, Tays, Ammattiopisto Tredu, Seurakuntien Hautaustoimi, Tuni, Lempäälä; Kriisiryhmä Mänttä: Mäntän Seudun Koulutuskeskus Kangasala: Neuvolatyöntekijät	poliisiopiskelijoita, sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja kättilöopiskelijoita, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia, kriisityöntekijöitä, psykologian opiskelijoita, neuvolatyöntekijöitä
Pohjanmaa	Vaasa: Vamk	sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja kättilöopiskelijoita
Pohjois-Karjala	Joensuu: Karelia Amk, Siunsote Teho-Osasto, Seurakunta, Kaupungin Päivähoito	sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja kättilöopiskelijoita, kättilöitä ja sairaanhoitajia, seurakunnan työntekijöitä, varhaiskasvatuksen ammattilaisia
Pohjois-Pohjanmaa	Oulu: Kaupunki/ kriisityötä tekevät, Kriisikeskus, Oulun Amk	kriisityöntekijöitä, sairaanhoitajaopiskelijoita
Pohjois-Savo	Iisalmi: Savonia Amk Kuopio: Savonia Amk, Pelastusopisto, Syöpäyhdistys, Snellmann Kesäyliopisto, Kaupunki, KYS	sairaanhoitaja-, sosionomi- ja pelastaja - opiskelijoita, saattohoidon vapaaehtoisia, sosiaali- ja terveydenhuollon ja kriisityön ammattilaisia
Päijät-Häme	Lahti: Kriisikeskus, Diakoniaopisto, Phsotey, Lahden Amk,	kriisityöntekijöitä, kättilöitä, sairaanhoitajia, sairaanhoitajaopiskelijoita,

Satakunta	Pori: Satasairaala, Rikosuhripäivystys Harjavalta: Sataedu Kankaanpää: Sataedu	sosiaali- ja terveydenhuollon ja kriisityön ammattilaisia, lähihoitajaopiskelijoita
Uusimaa	Pääkaupunkiseutu: Metropolia Amk, Diak, Laurea, Ensikoti Ry/Doulat, Hus, Ea-Kouluttajat Hyvinkää: Kriisikeskus, Seurakunta, Laurea Vihti: Kriisikeskus, Neuvola- Ja Kouluterveydenhuolto Karkkila: Neuvola- Ja Kouluterveydenhuolto Järvenpää: Seurakuntaopisto Raasepori: Axxell -oppilaitos Kirkkonummi: Seurakunta Tuusula: Seurakunta Lohja: Seurakunta	sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja- ja kättilöopiskelijoita, sosionomiopiskelijoita, doulat, lääkärit, kättilöt, sairaanhoitajat, sosiaalityöntekijät, kriisityön ammattilaisia, ensiavun kouluttajia, seurakunnan työntekijöitä, elinluovutustoiminnassa mukana olevia hoitotyön ammattilaisia (lääkärit, hoitajat)
Varsinais-Suomi	Turku: Neuvolatyöntekijät, Novia Amk, Tyks, Yliopisto Salon: Salon Ammattiopisto Loimaa: Novida	neuvolan työntekijöitä, palliatiiviseen hoitoon erikoistuvia lähihoitajaopiskelijoita, sosiaalityötä opiskelevia, sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia

3.2.4. Tuki ja ohjaus kokemusasiantuntijoille

Hankkeen tarjoama tuki koulutetuille kokemusasiantuntijoille oli puheenvuoron sopiminen tilaajaorganisaation kanssa, puheenvuoron valmistelussa avustaminen, pidetyn puheenvuoron reflektointi sekä ryhmätyönohjaus. Hanke tarjosi kouluttamilleen kokemusasiantuntijoille alusta saakka tarpeenmukaista henkilökohtaista tukea puheenvuoron valmisteleamiseen. Kaikille tarjottiin mahdollisuus pidetyn puheenvuoron reflektointiin joko heti tilaisuuden päätyttyä tai myöhemmin kertyneiden palautteiden välittämisen yhteydessä.

Osa kokemusasiantuntijoista sopi ja toteutti varsin itsenäisesti tilaisuuksia oppilaitosten ja erilaisten työorganisaatioiden kanssa. Itsenäisesti sovittujen tilaisuuksien osalta yhteydenpito hankkeen kanssa oli suurimmaksi osaksi oheismateriaalin lähettämistä, hankkeesta esitettävien tietojen varmistamista sekä tilaisuuden tietojen keräämistä seurantaan varten.

Vuonna 2020 etäyhteysvälineeksi otettiin käyttöön Zoom ja verkkotyönohjausta tarjottiin sen välityksellä niin ikään neljä kertaa vuoden aikana Vuoden 2019 lopussa järjestettyyn, osittain myös virkistysohjelmaa sisältävään, työnohjausristeilyyn osallistui selkeästi enemmän kokemusasiantuntijoita (15). Lisäksi loppuvuodesta 2020 tarjottiin vapaamuotoisia kokemusasiantuntijoiden alueellisia iltateetapahtumia Oulussa, Tampereella ja Helsingissä. Tilaisuudet herättivät jonkin verran kiinnostusta, mutta jäivät lopulta toteuttamatta vähäisten osallistujamäärien vuoksi, joita osaltaan selittivät myös tiukentuneet alueelliset koronarajoitukset.

Vuonna 2018 järjestettiin kasvokkain kaksi työnohjauspäivää, ensimmäinen Tampereella ja toinen Jyväskylässä. Vuonna 2019 työnohjausta tarjottiin ryhmämuotoisesti neljä kertaa Moodle-verkkoalustalla ja kerran kasvokkain toteutettuna työnohjausviikonloppuna risteilyn merkeissä. Vuonna 2021 työnohjausta järjestettiin verkossa kaksi kertaa. Työnohjauskeskusteluista ohjasi koulutettu työnohjaaja. Työnohjausta hyödynsi kokemusasiantuntijoista vain kourallinen ja yksittäisillä verkkotyönohjauskerroilla osallistujia oli yhdestä seitsemään. Koska tiedossa oli, että työnohjauksiin osallistujien määrä oli vähäinen, liitettiin työnohjausellinen osio vapaaehtoisroolissa jaksamiseen liittyen myös kokemusasiantuntijakoulutukseen. Vaikka kevään poikkeustilanne opetti monet etäyhteysvälineiden käyttöön, jäi verkkotyönohjaukseen osallistujien määrä edelleen pieneksi. Kaikki ryhmätyönohjaukseen osallistuneet kokivat sen kuitenkin erittäin positiiviseksi ja hyödylliseksi.

Verkkosivulle perustettiin v. 2018 keskustelualusta kokemusasiantuntijoiden salanasuojattujen sivujen yhteyteen. Tarkoituksena oli tarjota vapaaehtoisille kanava keskustella ja vaihtaa kokemuksia pidetyistä kokemuspuheenvuoroista. Keskustelualustaa ei kuitenkaan hyödynnetty ja heikon käyttöasteen vuoksi se poistettiin vuonna 2019. Vapaaehtoisten toiveesta keskustelualustaksi vaihdettiin Facebook, jossa hanke ylläpiti suljettua ryhmää kokemusasiantuntijoille. Ryhmässä oli 52 kokemusasiantuntijaa.

Vuonna 2021 kokemusasiantuntijoille järjestettiin kolmen viikon välein kokemusasiantuntijoiden vertaistukikahvit. Tilaisuuksissa olivat läsnä hankkeen projektipäällikkö ja viestintävastaava. Kokemusasiantuntijoilla oli mahdollisuus tulla näihin vapaamuotoisiin tilaisuuksiin tapaamaan sekä työntekijöitä että toisia vapaaehtoisia ja keskustelemaan kokemusasiantuntijarooliin liittyvistä kysymyksistä.

4. Muu toiminta

Hanke oli vuosien varrella esillä myös messuilla, seminaareissa ja konferensseissa. Näissä tilaisuuksissa esiteltiin hankkeen toimintaa, mutta ei välttämättä järjestetty kokemusasiantuntijan puheenvuoroa. Tällaisia tapahtumia oli hankkeen aikana noin parisenkymmentä. Lisäksi hanketta pidettiin esillä Surujärjestöjen omilla esittelypöydillä esim. Kätilöpäivillä. Elinluovuttajan omaisten kokemuksista kertova video esitettiin useammassa alueellisessa sekä myös valtakunnallisessa elinluovutuskoulutuksessa vuonna 2019. Poikkeustilanteen vuoksi ei messutapahtumia viimeisenä vuonna juuri ollutkaan. Messuilla ja seminaareissa tavoitettiin arviolta parisen tuhatta ammattilaista.

Taulukko 6. Messut, konferenssit ja seminaarit, joissa hanke ollut esillä

Vuosi 2018	Surukonferenssi / Tampere Hautaustoimistojen liiton liittokokous / Laukaa SOSTE-risteily DIAK, OSKE-tori/ Helsinki Kaikkien perheiden Suomi -seminaari / Kajaani Kriisi- ja traumakonferenssi / Helsinki Valtakunnalliset neuvolapäivät / Helsinki TAMK järjestöpäivä/ Tampere Lapin sairaanhoitopiirin alueellinen saattohoitokoulutus/ Rovaniemi
Vuosi 2019	HAMK järjestöpäivä / Hämeenlinna Surukonferenssi/ Tampere HUS:n ERVA-alueen elinluovutuskoulutus/ Helsinki VAMK järjestöpäivä / Vaasa Neuvolapäivät / Helsinki Keski-Suomen alueellinen elinluovutuskoulutus /Jyväskylä Kasvatus- ja perheneuvontapäivät / Jyväskylä Valtakunnallinen elinluovutuskoulutus/ Helsinki Munuaissairaanhoitajien koulutuspäivät / Lahti TAMK järjestöpäivä/ Tampere Varhaiskasvatusmessut / Helsinki SOSTE-TALK / Tampere EKSOTE elinluovutuskoulutus / Lappeenranta Mielenterveysmessut / Helsinki

Vuosi 2020	Valtakunnallinen perhekeskuskonferenssi (toteutus virtuaalisesti)
------------	---

Hanke välitti kokemusasiantuntijoille surututkijoiden pyyntöjä osallistua erilaisiin surua ja surevia käsitteleviin tutkimuksiin. Hankkeelle itselleen tuli lukuisia yhteydenottoja, joissa pyydettiin ideoita opinnäytetöiden aiheiksi sekä opinnäytetöiden ohjausta. Hankkeelle tehtiin yksi opinnäytetyö; Laurean sosionomiopiskelijat tutkivat vuonna 2019 sosiaali- ja terveysalanopiskelijoiden valmiuksia surevan kohtaamiseen. Kokemusasiantuntijoille välitettiin pyyntöjä myös erilaisten opinnäytetöiden aineistoksi osallistumisesta.

Vuoden 2020 alussa kehitettiin omaa varainkeruuta turvaamaan toiminnan jatkumista. Yhteistyössä työelämän asiantuntijayritys Fambitionin kanssa toteutettiin maksullisesti tilattavissa oleva verkkokurssi, joka oli kohdennettu erityisesti esihenkilöille sekä ennakoivan varautumisen osalta myös henkilöstöhallinnon toimijoille ja muille työyhteisön edustajille. Verkkokurssi ja sen markkinointi jäi kuitenkin pandemian jalkoihin eikä se tuottanut hankkeelle varoja. Varainhankinnan tueksi aloitettiin yhteistyö myös Ylöjärven suklaatilan kanssa. Suklaatila valmisti hankkeen logon ja perustiedot sisältävän Otan osaa -suklaan, jonka myyntituotosta osa ohjautui hankkeelle. Myöhemmin teetettiin myös hankkeen logolla olevia Kiitos-suklaita. Suklailla saatiin kerättyä hankkeelle jonkin verran varoja.

Varainhankintaa pyrittiin tekemään myös kevään 2020 poikkeusolojen siivittämänä. Hanke toteutti Mesenaatti-alustalla kampanjan Surevan kohtaaminen -hankkeen tietoisuuden lisäämiseksi ja koronaistelun etulinjassa työskentelevien kiittämiseksi. Kampanja ei ollut taloudellisesti kovin menestyksenkäs, mutta sen avulla saatiin levitettyä tietoisuutta hankkeesta ja surevan kohtaamisen merkityksestä.

Hanke teki aloitteen yhteistyöstä Turun yliopiston alaisen Sote-akatemia kanssa. Vuonna 2020 tuotettiin yhteistyössä Sote-akatemia kanssa kaksi podcastia, jotka olivat materiaalina sekä hankkeen omalla verkkosivustolla että Sote-akatemia alkuvuonna 2021 julkaistussa Surevan kohtaaminen -verkkokurssissa.

Hanke järjesti toimintakautenaan ammattilaisille suunnattuja webinaareja. Vuonna 2020 järjestettiin webinaarit Perheenjäsenten tukeminen surussa (26.5.2020) sekä Surevan kohtaaminen (5.11.2020). Ilmoittautuneita webinaareihin oli noin 100. Vuonna 2021 Järjestettiin webinaarit Surevan kohtaaminen työelämässä (9.9.) ja Surun monimuotoisuus (5.11.). Vuoden 2021 webinaareihin ilmoittautui noin 300 henkilöä.

Vuonna 2021 järjestettiin myös asiantuntijatyöpaja, jossa käsiteltiin surun monimuotoisuutta eri näkökulmista. Asiantuntijatyöpajan avulla hankkeen verkkosivuille saatiin lisättyä mahdollisimman sensitiivisesti tietoa surevan kohtaamisesta monimuotoisissa tilanteissa. Asiantuntijatyöpajaan osallistuivat Surujärjestöjen toiminnanjohtajat, Tampereen yliopiston hoitotieteen dosentti, Tampereen yliopiston aluetieteen professori, Monimuotoiset perheet -verkoston johtava asiantuntija, Turun yliopiston tutkija, Romaniasiaain neuvottelukunnan asiantuntija, Tampereen kaupungin kehitysvammaisten palveluiden työntekijä, Pakolaisavun työntekijä, Väestöliiton asiantuntija sekä maahanmuuttajanaisia tukevan järjestön yksikön johtaja.

5. Yhteenveto tuloksista

Surevan kohtaaminen -hanke oli valtakunnallinen hanke, jonka kohderyhmä koostui surevia työssään kohtaavista ammattilaisia ja ko. ammatteihin opiskelevista. Avustushakemuksessa ensisijaiseksi kohderyhmäksi määriteltiin esim. sairaaloissa, terveystieteissä, työterveyshuollossa, poliisi- ja pelastuslaitoksilla sekä seurakunnissa työskentelevät ammattilaiset ja opiskelijat. Hankkeen tavoitteena oli eri kanavia myöten tavoittaa n. 12 000 ammattilaista tai opiskelijaa. Määrällisesti hanke tavoitti jo kahden ensimmäisen vuoden aikana eri kanavia myöten (kokemuspuheenvuorot, hankkeen verkkosivusto, sosiaalisen median kanavat ja muiden tahojen julkaisut) arvioilta yli 20 000 ammattilaista ja opiskelijaa. Hankkeen loppuessa tavoitettujen ammattilaisten määrä oli moninkertainen; Laajalevikkisten mediajulkaisujen myötä (esim. Sairaanhoidon lehti) tavoitettujen ammattilaisten määrä on voinut olla kymmeniä tuhansia. Toisaalta mm. verkkosivuilla vierailneiden taustaa ei tiedetä ja saadun palautteen mukaan sivustoa hyödyntävät paljon myös läheisensä menettäneet surevat.

Kohderyhmään kuuluvia ammattilaisia ja opiskelijoita tavoitettiin hyvin jo pelkästään kokemusasiantuntijoiden puheenvuorojen kautta, sillä puheenvuoroilla oli hankkeen aikana yli 7 000 kuulijaa. Kuitenkin jäi myös useita ammattitahoja, joita ei laajemmin tavoitettu; esim. poliisi- ja pelastuslaitoksilla työskentelevät ja työterveyshuollon ammattilaiset. Puheenvuorojen lisäksi eri ammattilehdissä olleet hankkeen julkaisut tavoittivat ammattilaisia laajasti, mikä selviää mm. työntekijöille tulleiden yhteydenottojen sekä hankkeen uutiskirjeen tilaajatietojen perusteella. Myös uusia yhteistyötahoja saatiin sitoutumaan säännölliseen yhteistyöhön hankkeen kanssa (esim. Pelastusopisto Kuopio, kansallinen elinluovutusohjelma). Kohderyhmän laajuus konkretisoitui hankkeen edetessä, kun myös uusilta tahoilta (esim. hautausoimistot, rikosuhrapäivystys, muut järjestöt) tuli pyyntöjä kokemusasiantuntijoiden vierailuihin ja näkökulmien lisäämiseksi verkkosivustolle.

Keskeisiksi viesteiksi tutkitusta tiedosta nousivat surevan yksilöllinen kohtaaminen ja surun kunnioittaminen. Kohtaamistilanteissa on tärkeää huomioida yksilölliset suremisen tavat sekä se, että suru jää osaksi surevaa. Surulle aikarajan antaminen ja yritykset puhua suru pois, voivat tuntua surevasta muottiin pakottamiselta.

Hankkeen luoma verkkosivusto www.surevankohtaaminen.fi tavoitti ammattilaisia kiihtyvällä tahdilla. Vuonna 2019 verkkosivuston kävijämäärä kasvoi 407 % ja viimeisimpänä vuonnakin 145 %. Verkkosivustolla oli hankekauden loppuessa yli 30 000 yksittäistä kävijää. Hankkeen tuottamaa sisältöä arvostettiin ja sitä hyödynnettiin laajasti. Verkkosivuston koettiin helpottavan ammattilaisten tiedon etsintää. Sosiaalisessa mediassa hanketta kiiteltiin usein tärkeiksi koettujen aiheiden esiin nostamisesta. Myös ammattilehdissä julkaistujen haastatteluiden koettiin lisäävän ammattilaisten tietoa ja ymmärrystä.

Kokemusasiantuntijoiden määrä, kokemusasiantuntijan puheenvuoron sisältämät tilaisuudet ja hankkeen eri kanavia pitkin tavoittama ammattilaisten määrä ylittivät asetetut tavoitteet. Tavoitteiden ylittymiseen vaikuttivat ennen kaikkea hankkeen aktiivinen hakeutuminen yhteistyöhön eri toimijoiden kanssa, onnistunut viestintä ja toimintaan sitoutuneet taustajärjestöt sekä motivoituneet vapaaehtoiset kokemusasiantuntijat. Hankkeen jakamalle tiedolle oli suuri tarve, ja yhteistyötahojen vastaanottavaisuus ja sitoutuneisuus vaikuttivat myönteisesti. Pyyntöjä

kokemusasiantuntijan vierailuihin tuli odotettua enemmän, mikä kuvastaa tiedon tarpeen tunnistamista. Aktiivisten ja sitoutuneiden vapaaehtoisten kokemusasiantuntijoiden ansiosta tullessiin vierailupyyntöihin pystyttiin vastaamaan lähes sataprosenttisesti. Tilaisuuksista saatu palaute osoitti, että ammattilaisten tieto ja valmiudet surevien kohtaamiseen lisääntyivät hankkeen myötä.

Hanke keräsi ja sai palautetta runsaasti niin kokemusasiantuntijoilta itseltään, sidosryhmiltä kuin tilaisuuksiin osallistuneilta kohderyhmiltä. Palaute oli positiivista ja eteenpäin vievää. Palautetta antaneista 85 % (N= 1658) koki saaneensa paljon tai erittäin paljon uutta tietoa kokemusasiantuntijan puheenvuoron myötä. Saatuna uutena tietona mainitaan mm. tieto Surujärjestöistä, avun kanavista ja itse surusta. Palautteiden mukaan 90 % (N= 1658) koki kokemusasiantuntijan puheenvuoron sisältämän tilaisuuden antaneen paljon tai erittäin paljon valmiuksia surevan kohtaamiseen. Edelleen myös 95 % vastaajista (N= 206) uskoo, että kokemuspuheenvuoron kuulemisella oli vaikutusta siihen, miten itse tai työorganisaationsa toimii jatkossa surevia kohdatessaan.

Maantieteellisesti hankkeen tavoitteet eivät täysin toteutuneet, sillä kokemusasiantuntijat ja siten myös vierailut painottuvat eteläiseen Suomeen ja katvealueita oli etenkin Itä-Lapissa ja Keski-Pohjanmaalla. Hankkeen resursseilla ei ollut mahdollista lähteä jalkautumaan katvealueille kokemusasiantuntijoiden löytämiseksi, kouluttamiseksi ja tilaisuuksien järjestämiseksi. Lisäksi viimeisen vuoden poikkeustilanne vaikeutti uusien avausten tekemistä. Kaikki yhteydenotot eivät myöskään aina johtaneet tilaisuuden järjestämiseen, mikä myös selittää osaa tilaisuuksien katvealueista. Toisaalta ei voida tietää, kuinka paljon myös katvealuilla hyödynnettiin esimerkiksi hankkeen verkkosivustoa. Etäyhteyksien käyttö toi myös uusia mahdollisuuksia, joita voidaan jatkossakin hyödyntää.

Vapaaehtoisten mielestä hankkeen tärkein tulos oli surevien äänen esiin nostaminen ja pyrkimys kehittää ammattilaisten valmiuksia kohdata sureva. Vapaaehtoiset itse tiedottivat hankkeesta ja verkkosivustosta laajasti omissa verkostoissaan, joten tieto surusta ja surevien tukemisen merkityksestä levisi laajasti. Hanke toi teoreettisen tiedon rinnalle kokemustietoa ja avasi käsitettä surusta ja surevista. Vapaaehtoiset kokivat hankkeen vaikuttaneen jonkin verran ammattilaisten asenteisiin. Heidän mielestään tieto surevien tukemisesta oli lisääntynyt ja surevia osattiin ohjata erilaisiin tukimuotoihin aiempaa paremmin.

Surevan kohtaaminen -hankkeen kokemusasiantuntijapuheenvuorojen myötä myös kaikkien Surujärjestöjen tunnettavuus lisääntyi kokemusasiantuntijan omasta taustajärjestöstä huolimatta. Kokemuspuheenvuoroissa kerrottiin aina lyhyesti kaikista Surujärjestöistä ja saatujen palautteiden perusteella se oli hyvä toimintatapa. Useissa palautteissa mainittiin, että kuulija ei ollut tiennyt suomalaisten Surujärjestöjen toiminnasta.

Vaikka hanke saavutti hyviä tuloksia, ei tarve ammattilaisten tiedon ja valmiuksien lisäämiseen poistunut. Toimintaa on syytä jatkaa, mitä puoltaa edelleen Surujärjestöjen vuonna 2017 teettämä (n=169) kartoitus, saadut palautteet ja tutkimustieto (mm. Äkillisesti kuolleen henkilön läheisten tukeminen -suositus). Toimintaa tarvitaan, koska moni läheisensä menettänyt ei koe tulevaisuutta kohdatuksi eikä saa tarvitsemaansa apua oikea-aikaisesti. Ammatillaiset tarvitsevat lisää tietoa ja valmiuksia kohtaamiin. Koronarajoitukset ja epävarma maailmantilanne korostavat surevien avuntarvetta entisestään.

Vaikka verkkosivuille lisättiin tietoa surun monimuotoisuudesta, kulttuurien moninaisuudesta sekä monimuotoisista perhetilanteista, ei yhden hankkeen voimin saatu koottua riittävän kattavaa tietoa. Surun monimuotoisuudessa korostuu entisestään surevan yksilöllinen kohtaaminen, surun oikeutus sekä yksilölliset tavat ilmaista surua. Ammattilaisena ei voi tietää kaikista kulttuureista ja tai kaikista suremisen tavoista kaikkea, mutta voi kysyä surevalta, miten hän toivoo tilanteessa toimittavan ja mitä suru hänelle tarkoittaa. Tärkeimpänä huomiona oli surevan tilanteesta riippumatta rohkea surevan kohtaaminen yksilöllisesti ja sensitiivisesti sekä surun kunnioittaminen. Hanke päättyi uuden tiedon tuottamisen lisäksi kokoamaan verkkosivuille laajan linkkilistan, josta aiheesta kiinnostunut voi lähteä etsimään lisätietoja. Surusta ja surevan kohtaamisesta on edelleen tarpeen jakaa tietoa valtakunnallisesti katvealueet sekä erilaiset ammattiryhmät mahdollisuuksien mukaan huomioiden.

Kohtaamisen valmiuksien lisäämiseksi ammattilaisille on tarjottava aitoja kohtaamisia surevien kokempuhevorojen muodossa. Kokemusasiantuntijoiden koulutuksiin oli runsaasti hakijoita ja vapaaehtoistehävä kiinnosti, minkä vuoksi voidaan olettaa, että kokemusasiantuntijuudesta on tullut pysyvä vapaaehtoistoiminnan muoto Surujärjestöihin.

Hankkeen aikana vahvistui käsitys siitä, että Surujärjestöjen kokemusasiantuntijatoiminnan koordinoinnissa oli tärkeää olla osaamista läheisen kuolemaa surevien ihmisten erityistarpeista, sillä vapaaehtoisten valmiudet toimia kokemusasiantuntijoina olivat hyvin erilaisia. Näin varmistetaan se, että vapaaehtoiset saavat tarkoituksenmukaista tukea tehtävässään ja vapaaehtoisten jakama tieto puolestaan vastaa surevia kohtaavien ammattilaisten tarpeita. Puheenvuorojen koordinointiin, vapaaehtoisten ohjaamiseen ja työnohjaukselliseen tukeen tarvitaan siksi resursseja jatkossakin.

Kaikki mukana olevat yhteistyötahot (Kirkkohallitus, Mieli – Suomen mielenterveysseura ry, Tampereen yliopiston Surututkimus-hanke, Poliisiammattikorkeakoulu POLAMK) olivat halukkaita jatkamaan hankkeessa alkanutta hyvää yhteistyötä. Myös uusia yhteistyökumppanuuksia ilmaantui. Tulevaisuudessa onkin syytä tiivistää yhteistyötä sureville tukea tarjoavien eri tahojen välillä ja tällä tavoin luoda yhtenäisiä käytäntöjä ja vähentää päällekkäistä työtä. Myös sote-uudistus antaa mahdollisuuden surevien äänen kuulemiseen erilaisen verkostotyön myötä hyvinvointialueilla.

6. Lopuksi

Surevan kohtaaminen -hankkeen toiminta oli tuloksellista ja vaikuttavaa. Hanke sai toisena toimintavuotenaan SOSTE2019-palkinnon, jolla haluttiin nostaa esille erityisen ansioitunutta järjestöjen toimintaa. Valinnan suoritti SOSTEn hallituksen nimeämä raati, johon kuuluivat mm. STM:n kansliapäällikkö Kirsi Varhila ja THL:n pääjohtaja Markku Tervahauta. Valitsijaraadin perusteluissa mainittiin seuraavaa: *”Surevan kohtaaminen -hanke tarttuu määrätietoisesti ilmiöön, joka on huomattavasti yleisempi kuin esimerkiksi julkisesta keskustelusta voisi päätellä. Kaikkien ihmisten elämien aikana tulee vaiheita, joissa suru on läsnä ja sureminen vaikuttaa sekä toimintakykyyn että hyvinvointiin. Surusta voi tulla myös lamaannuttavaa ja pitkään jatkuessaan suru voi vaikuttaa moninaisesti ihmisen elämään. Mitä paremmin erilaiset toimijat osaavat kohdata surevan, sitä paremmat mahdollisuudet surevilla ihmisillä on toimia surunsa kanssa ja jatkaa ”tavallista” arkeaan. Koulutuksella ja tiedolla voidaan saada nopeastikin positiivisia vaikutuksia ja helpotusta surevien tilanteeseen. Kun suremisen kohtaaminen juurtuu yhteiskuntamme rakenteisiin, se vähentää myös eriarvoisuutta: tällä hetkellä ihmisten tuen saanti surun keskellä riippuu paljon ihmisten kyvyistä toimia palvelujärjestelmässä ja hankkia tukea omatoimisesti.*

Surujärjestöjen yhteistyö uuden toimintamallin luomisessa on hyvä osoitus verkostojen voimasta hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Käyntiin on saatu toimintaa, joka on syntynyt vastaamaan selkeään yhteiskunnalliseen tarpeeseen, jota virallinen sosiaali- ja terveystieteellinen järjestelmä ei ole toistaiseksi riittävästi huomioinut. Voidaan puhua sosiaalisesta innovaatiosta. Hankkeessa on lisäksi hyödynnetty hienosti kokemusasiantuntijuutta, joka on yhteiskunnassamme vielä toistaiseksi liian vähän huomioitu voimavara. On todennäköistä, että hankkeessa on jo nyt pystytty tietoa jakamalla sekä palveluja kehittämällä vähentämään mm. surun pitkittymistä, siitä seuraavaa sairastuvuutta sekä sairauspoissaoloja. Suru on keskeinen sosiaalinen kysymys, koska jossain vaiheessa se koskee kaikkien ihmisten elämää

Surevan kohtaaminen -hanke tekee surun ja sen yhteiskunnallisen vaikutuksen näkyväksi samalla, kun se pyrkii vähentämään sitä. Surun käsittely ja huomioiminen ihmisten arjessa on tärkeä hyvinvointi-investointi.”

Sureva jää usein yksin ja siksi hanke halusi viestiä siitä, että ammattilaiset huolehtisivat surevan avun saannista ja ehkä jopa enemmän kuin omaan ammattirooliin kuuluu. Esitteen tai yhteystietojen antamisen lisäksi ammattilainen voi varata ajan surevan puolesta sekä varmistaa, että suunnittelutukimuodot ovat toteutuneet. Surevan vointia kannattaa kysyä pitkänkin ajan päästä. Surusta puhuminen on tärkeää, jotta surua kunnioitettaisiin ja surevaa ymmärrettäisiin paremmin. Suru ei ole vain yksi ohitettava menetykseen liittyvä elämäntapahtuma vaan menetys vaikuttaa laajasti kaikkeen surevan arjessa ja on siis hyvin kokonaisvaltainen kokemus.

Ammattilaisilta saadun palautteen mukaan kokemuspuheenvuoroilla tavoitettiin jotain sellaista, mitä kirjoista ei voitu lukea. Ainutlaatuisena koettiin avoimuus ja valmius tarkastella omaa kokemustaan. Kokemusasiantuntijat saattoivat miettiä ennen puheenvuoroa, että entä, jos tunteet nousevat pintaan. Se, että tunteet nousevat pintaan kertoo siitä, että menetys tuntuu vuosienkin jälkeen, on myös yksi merkittävä viesti kokemuspuheenvuoroissa. Vaikka surevalla on voimavaroja jakaa omia kokemuksia, suru on edelleen kiinteä osa kokemusasiantuntijan kokemusmaailmaa.